

volgende plan verdedigd, waarvoor ik ook in De Lev. Nat. gaarne eenige ruimte zou willen vragen.

In het bedoelde gebied wordt door den dienst van de Duinwaterleiding geregeld de grondwaterstand opgenomen en analyses gemaakt van het grondwater. De meteorologen in Den Haag bepalen regelmatig windsnelheid, windrichting, uren zonneschijn, aard van het zonnelicht, regenval enz. We kunnen dus beschikken over een groot aantal gegevens, van groot belang voor de vegetatie. De mensch als vernielende factor zal wel uit te schakelen zijn in de genoemde gebieden, en tegen de konijnen zullen wel (biologische) bestrijdingsmiddelen te beramen zijn. We mogen dus verwachten, dat een zeker evenwicht spoedig zal intreden. Indien we nu reeds een kaart trachtten te maken (op de wijze b.v. als reeds eenige malen in dit blad is beschreven) waarop de *floristische* elementen zoo nauwkeurig mogelijk zijn aangegeven, terwijl de *ornithologen* en *entomologen* ook hun krachten eraan wijdden, om dit terrein grondig te leeren kennen, dan zou men den invloed van droge en natte zomers, felle kou, daling van den grondwaterstand etc. in den loop der jaren behoorlijk kunnen nagaan. Op den duur zou aldus, hiervan ben ik verzekerd, een waardevol materiaal verzameld kunnen worden. Ik houd me aanbevolen voor toezending van kaartjes (met opgave van adres en van het te bewerken onderdeel) van degenen, die tot dit plan willen medewerken. Zoo spoedig mogelijk kunnen we dan gemeenschappelijk het plan de campagne opstellen. ¹⁾ Vele handen maken licht werk!

Verhulststr. 14, Haag.

DR. A. SCHIERBEEK.

TWEE DAGEN IN DE MEEUWENSTAD.

DE meeuwenstad bij uitnemendheid, dat is voor mij *Lerwick*, de hoofdstad der Shetlandsche eilanden, die Noordelijkste uitloopers van het Britsche koninkrijk in den Atlantischen Oceaan. Door de studien van den heer De Balbian Verster is den laatsten tijd weer eens de aandacht gevestigd op hunne geschiedenis; hier moge thans iets volgen over hun natuur.

Reeds vanaf 1 Aug. was het hospitaal-kerkschip „De Hoop” kruisende tusschen de Hollandsche haringvischers tot het verleenen van geneeskundigen en geestelijken bijstand. In dezen tijd vischt een groot deel hunner nog op deze Noordelijke breedten om de z.g. „Noordharing”. Wij, d.w.z. de fotograaf van de fabriek „Polygoon” en ik, mochten dezen turn met „de Hoop” meemaken voor cinematografische doeleinden, en zoo geviel het, dat wij den 13en Aug. met 10 loggers te Lerwick binnenvielen voor een week-end.

Triester aankomst kan men zich niet denken. De heele baai, de stad, de schepen schenen gehuld in een loodgrauwe regenmist, waarin hier en daar een natte zeevogel zat gedoken; we maakten dus weinig haast, om van boord te gaan en schikten ons in het lot, ons beschoren door den oceanischen regenval dezer eilanden.

¹⁾ Het door Prof. Went in 't Vakblad voor Biologen (Sept. 1922 p. 11) besproken werk van Rübel zal wellicht van groot nut kunnen zijn.

Maar plotseling, daar klaart de lucht op en vertoont zich de prachtige, breede haven in haar uitnemende schoonheid. Wij laten ons naar wal roeien en onze sloep wordt omzwermd door zilver- en mantelmeeuwen, die we nu letterlijk overal bemerken; wat wij uit de verte hadden gehouden voor electrische isolatoren en lampen blijken risten oude zilvermeeuwen. Zij zitten op het want der vaartuigen, op de kaden, daken, schoorsteenen, op de pleintjes en in de tuinen, mak als musschen.

Voor alles moet ik nu inlichtingen inwinnen omtrent de broedplaatsen, en zoo kom ik in een nauw, steil straatje terecht bij een oud huis van groote steenblokken. In een hoogommuurde binnenplaats voeren eenige eschdoorns, vlier- en bessestruiken een harden strijd tegen den zee-wind.

Binnenshuis heerscht een zekere verschoten weelde; in een laag vertrek met geschilderde portretten in kunstig gesneden lijsten, gedreven koperwerk, porcelein en mahonie stoelen met wollen kleeden in fraaie moorsche patronen worden wij ontvangen door een vriendelijk oud menschje. Ofschoon in het hartje van den zomer brandt hier een open kolenvuur en aan het patin van zoldering en zilverwerk is te zien, dat dit vuur nooit dooft. Er is hier een atmosfeer van vroomheid uit voorbijgegane tijden. . . .

Nu opent zich de deur en in den ingang staat een blinde grijsaard; het lange haar valt hem op het hoogsluitende kleed met breeden gordel; borstelige wenkbrauwen en snorren beschaduwden het holle gelaat, waarin de uitgebluschte oogen schijnen verloren. Het is de dichter J. J. Haldane Burgess, schrijver ook van menig werk vol oud-Shetlandsche, half Noorsche folklore. Met zijn krachtige, volle stem staat hij ons te woord, en intusschen gieren de groote meeuwen langs de vensters. Een

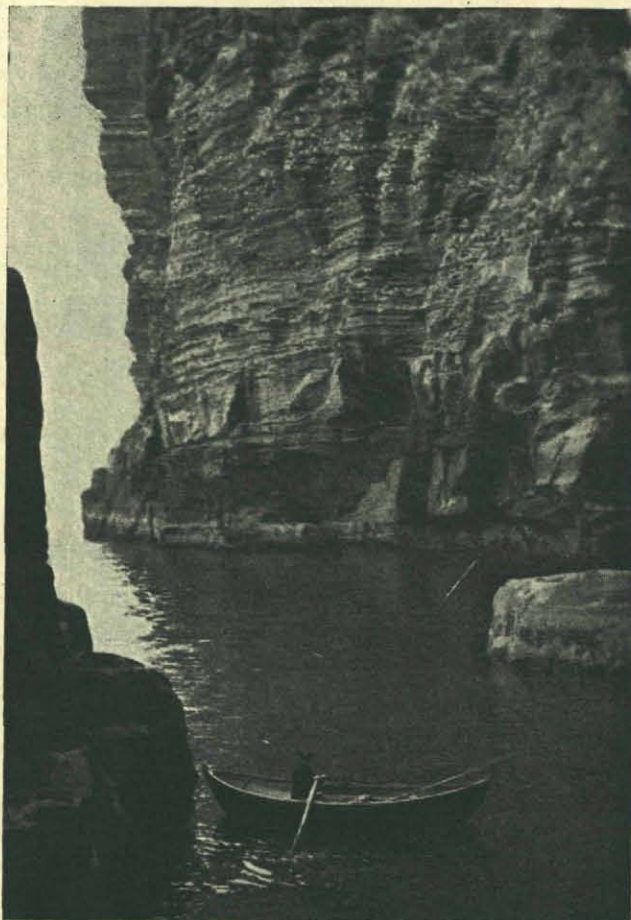

Foto J. D. RATTAR.

Noup Holm, Noss.

Lerwick.

van zijn familieleden verschaft mij bovendien nog nadere inlichtingen, benevens de hierbij weergegeven fraaie fotografieën.

Zijn raad volgende begeef ik mij den volgenden ochtend vroeg op weg naar een rots aan de Oostzijde van den archipel, n.l. *Noss*; daartoe moet eerst het eiland *Bressay* in zijn volle breedte worden overgestoken. Aanvankelijk loopt de weg tusschen goede weiden met melkkoeien en ponies; hier en daar stukjes aardappelen en lage haver, door muurtjes van lossen lesteen beschermd. De flora gelijkt volkomen op die onzer eigene drassige weiden; de weg stijgt steeds en weldra is men te midden van de heide. Merkwaardig is de ongemeene vochtigheid van den grond. Een dikke veenlaag bedekt den rotsbodem en overal staat water in de met mos gevulde plassen, in de beekjes en meren, waarin troepen zilvermeeuwen zich baden; de gansche heuvel gelijkt een groote, siepelende spons en is zonder waterlaarzen niet begaanbaar. Kleine schaapjes scharrelen van het eene plokje hei op het andere.

Foto J. D. RATTAR.

Groote Jager, broedend.

Lerwick.

Dit binnenland is haast onbewoond; slechts enkele herders leven er in steenblokhutten, waartegen soms een gesloten koepel is gebouwd voor het malen van graan. Buitendien zijn er nog turfmijten en primitieve schuilplaatsen voor schapen; overigens geenerlei sporen der beschaving; het is wel zeer duidelijk, dat niet die natte, koude bodem, maar de zee hier de rijkdom der menschen uitmaakt. Ik ontmoette al

dien tijd slechts één mensch; hij liep op pantoffels van behaarde ossehid en droeg een turfkorf van gevlochten stroo. — Maar het uitzicht is grootsch in zijn verlatenheid....

Men weet, dat het klimaat dezer eilanden zeer sterk onder invloed staat van den Golfstroom. Als een getuigenis van dezen toonde mij de zoöloog van Lerwick, rev. *Fotheringham* een jeugdigen krokodil, die hier met drijfhout vanaf de Mississippi heette aangespoeld te zijn(!) Zijn avonturen waren hiermede echter nog niet beëindigd, want het museum van nat. historie werd later publiek verkocht en in zijn nieuwe behuizing brak brand uit, waaruit zijn tegenwoordige eigenaar hem slechts met moeite heeft kunnen redden.

Eindelijk dan had ik de oostkust bereikt en nog slechts een smallen zee-arm over te steken naar het vogeleilandje. En wachtende op het bootje des schaapherders — den eenigen bewoner — genoot ik volop van het onvergelykelijke landschap. Vrij steil rezen de beide rotskusten van den sound, kleine strandjes vormende, afgewisseld door steenpartijen waarop Noordsche sterntjes loerden naar jonge kool-

vischjes en actiniën hun roode pracht spreidden in het klare water. Een vlucht eidereenden dobberde er onbevreesd en een menigte gekuifde aalscholvers vlogen af en aan onder het getier der scholeksters, die met de talrijke tapuiten de herinnering aan het vaderland levendig hielden.

En hier was nu het doel van den tocht. Het eiland Noss is feitelijk niets dan één enorme steen-schol, zachtjes hellende naar 't W., doch aan de Oostkust plots recht afgebroken tot een steilen rotsmuur die zich tot 200 M. boven den zee-spiegel verheft. Niets is verrassender dan het eiland dwars over te steken. Op de groene helling vinden de „blackfaced” schapen overvloedig voedsel. Men eindigt aan zee bij een ongevoegden muur, ter hunner beveiliging zigzags langs den afgrond geslingerd. Hier omringen U reeds wolken van meeuwen. Het opgewonden „kiau kiau” der zilvermeeuwen overheerscht, gecontrabasseerd door het „gah-gah-gah” der groote mantelaars en het verontwaardigde geluid van *L. fuscus*. Hoog boven allen zweeft de geduchte *elsenaar* (*Lestris parasiticus*) als een vechtmachine over een troep vreedzame eendekkers, en als hij in suizelende vaart omlaag schiet hoort men een schreeuw als van een hoen waarvoor de kleinere meeuwen angstig de wijk nemen¹⁾. Alle deze nestelen in de heidestruiken boven op de rots. De broedtijd was nu natuurlijk voorbij, maar jonge vogels waren er nog vele.

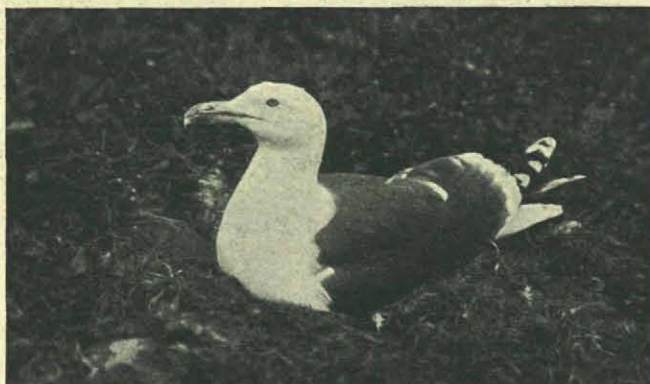

Foto J. D. RATTAR.

Groote Mantelmeeuw, broedend

Lerwick.

Van boven gezien vertoonde de rand des afgronds sterke insnijdingen, die dus tamelijk beschut liggen tegen den wind. Door verweering der horizontale steenlagen is nu de heele rotswand een groot complex van nissen en richels geworden, een ideale nestplaats voor zeevogels met vrije uitvlucht naar de Noordzee. Ik klom nu het muurtje over om nog beter te kunnen zien en het schouwspel tegen den rotswand geleek een droom, een paradijs van vogelen. Bovenaan zitten de malle mokken, omlijst door een vegetatie van witte margrietten; zij blazen wat tegen elkaar met hun domme albatrosgezichten of laten zich zeewaarts zeilen. (Het vraagstuk: hoe haal ik mijn kostje op met de minste wiekslagen?, door zooveel zeevogels in studie genomen, is door dezen fulmar beantwoord met een rechten, stijven vleugel, als

1) Ik heb opgemerkt dat de groote skua „cock's hen”, (boekjesnaam: groote jager) (*Megalestria catarrhactes*), zich veel ophoudt tusschen de beide mantel- en de zilvermeeuwen, de elsenaar (boekjesnaam „kleine jager”) veel tusschen *Rissa* en *Laruscanus*. De grootten zijn dienovereenkomstig. De kleine elsenaar (b.n. „kleinste jager”), *Lestris longicauda*, is zeldzaam.

van blik, zeer ongelijk die eener meeuw)..... Nu komt een gordel met drieteenmeeuwen, één reusachtige witte bijenraat gelijk; dan de koeten en zeepapegaaien, terwijl de aalscholvers minder kieskeurig en meer solitair nestelen. Alleen deze laatste broedden nog en waren door geen steenworp van 't nest te drijven. Op een eenzame rots zaten er zestien uit te rusten, oud en jong, en het viel mij op, hoeveel beter zij hier in het landschap passen dan onze eigen *Phalacrocorax carbo* op de Texelsche zandplaten. Van de koeten was echter de meerderheid reeds vertrokken naar volle

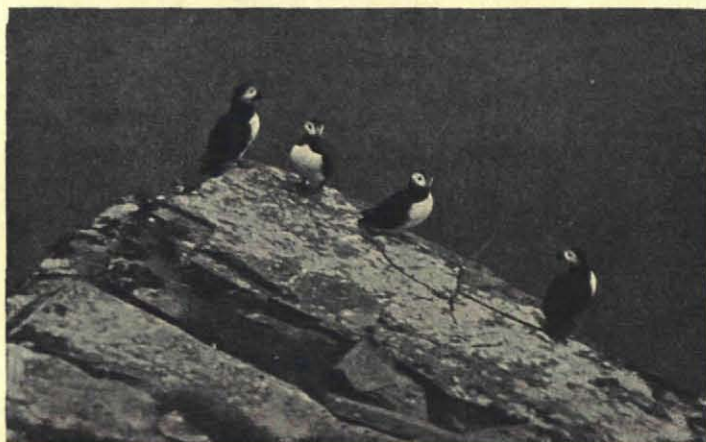

Foto J. D. RATTAR.

De Papegaaiduikers.

Lerwick.

zee en ook van de Genten inspecteerde slechts een patrouille van 7 stuks de kustwateren en ik salueerde vol respect. En daar, in den kloof, zat zoowaar ook een paar echte rotsduiven, die veel besproken stamvorm van onze tamme duivenrassen. Het geheel was van een woeste schoonheid, een openbaring van jubelende levenskracht, een goddelijk stuk schepping.

Op den terugweg vond ik het geraamte van een lammetje, en men zeide, dat de groote mantelmeeuw dit op zijn geweten had.

Zeer voldaan keerde ik weer naar boord, gelukkig, dat de zoo geteisterde zeevogels in dit vergeten hoekje van Europa althans een veilige verblijfplaats vinden, vrij van het vette vuil, dat onze beschaving achterlaat op de golven der zee.

Het werd tijd om te vertrekken; alle patiënten waren behandeld, de „dienst” aan boord van „De Hoop” verricht; in de mailboot voor Aberdeen naast ons had zich een talrijke groep Schotsche kaaksters ingescheept, die, na beëindiging van het haringseizoen hier, Zuidwaarts afzakten. En wachtende op het vertrek zongen zij unisono haar Redemptionsongs, afgewisseld door een krachtige alt, waarnaar het afscheidspubliek aandachtig luisterde, deels meezingende. En het vaartuig gleed weg onder het wegsterven der gewijde liederen in de stilte van den nacht.

Lerwick, Augustus 1922.

J. METZELAAR.